

Štátny okresný archív v Skalici

Štátny okresný archív bývalého okresu Senica vznikol po reorganizácii verejnej správy v roku 1960. Bol vytvorený zlúčením dovtedajších okresných archívov senického, skalického a myjavského okresu. Najstarším bol archív skalický, ktorý bol pokračovaním mestského archívu, postaveného na písomnostiach Magistrátu mesta Skalica.

Základ bývalých okresných archívov tvorili písomnosti notárskych úradov, okresných úradov a okresných národných výborov, uložené v spisovniach okresných úradov a okresných národných výborov. Sídlo nového okresného archívu bolo umiestnené v Skalici, Senica a Myjava sa stali jeho vysunutými pracoviskami. Po niekoľkých sťahovaniach sa konečným miestom uloženia väčšej časti archíválií

stal od roku 1962 františkánsky kláštor v Skalici. Definitívne zcelenie kompletného fondu ŠOKA okresu Senica sa však po mnohých sťahovaniach uskutočnilo až v roku 1994, presťahovaním posledných zvyškov fondov ONV Myjava. Trochu paradoxne tu vyznieva fakt, že práve v tom čase bola uzavretá zmluva o nájme so staronovým vlastníkom budovy kláštora - rádom františkánov na 20 rokov. Rok 2014 ukáže, aký osud bude mať umiestnenie okresného archívu ďalej.

Pri spomienke na uplynulé roky nemožno opomenúť tých, ktorí v senickom okresnom archíve pracovali. Je to predovšetkým Dr. Zora Viestová, ktorá bola vedením novozriadeného archívu poverená od februára 1961. František Kujan bol od 1.3. 1954 okresným

archivárom v Senici a v Myjave tento post zastával od 15.4.1955 Pavol Lepulica. Od roku 1955 v skalickom archíve pracoval Prof. Augustín Sloboda. V roku 1965 na pracovisko v Skalici nastúpila Božena Rublíková, neskôr Ľudmila Rampalová a koncom 70-tych rokov všetky dnešné pracovníčky Mgr. Helena Polakovičová, Danica Sedláčková, Valéria Petrovičová a Mílada Hanzalíková. Po odchode Dr. Viestovej do dôchodku v roku 1981 archív niekoľko rokov viedla H.Polakovičová, od polovice 80-tych rokov Florián Krokovič a od roku 1990 Miroslav Mindáš.

Najvzácnejší a najrozsiahlejší fond archívu je už spomínaný Magistrát mesta Skalica, pričom najstarší skalický dokument je listina z roku 1389. Staršie písomnosti tohto fondu dopĺňajú archiválie miest a mestečiek senického okresu, datované od roku 1401 /Šaštín/. Z mladších písomností sú mimoriadne zaujímavé cechálie z niekoľkých obcí okresu, datované od roku 1603 /Skalica/. Bádateľmi veľmi často vyhľadávané sú zbierky fotografií, máp a plánov, starých skalických tlačí, kroník /najmä 10-tich dielov skalickej/ a tiež pozostalosti. Najviac frekventovaná je rozsiahla a bohatá pozostalosť Prof. ThDr. J.Šátka, vynikajúceho skalického historika a tak trochu i archivára. Novšie fondy sú zastúpené rovnako ako v

ostatných archívoch písomnosťami notárskych úradov, národných výborov, JRD, škôl, atď. Vo vyše 500 fondoch je v ŠOKA Skalica v súčasnosti sústreďených vyše 2 bkm písomností, ktoré sú uložené na prízemí a prvom poschodí františkánskeho kláštora v Skalici.

Podobne ako je to v ostatných archívoch, i skalický v najväčšej miere navštevujú občania za účelom získania správnej informácie, či už sa týka potvrdenia o zamestnaní, stavebného, či kolaudačného rozhodnutia, písomností „č.d.“ z proveniencie bývalých okresných súdov atď. Tak ako to v tabuľke vyčíslila v decembrovom čísle FA riaditeľka ŠOKA v Trenčíne, podobne vyzerá štatistika nárastu žiadostí na vydanie správnej informácie v skalickom archíve. Súdne i mimosúdne rehabilitácie, privatizačné projekty, reštitúcie - to všetko sú veľmi dobre známe skutočnosti, ktoré v nedávnej dobe spôsobili rapidný nárast žiadostí na vydávanie správnych informácií. V súčasnosti táto situácia už nie je taká dramatická, ale možno konštatovať, že pomaly narastá. Isteže poteší, keď kladne vybavíme žiadosť na vydanie vyššie spomenutých správnych informácií, ale ešte viac, keď sa tá často nedocenená mravenčia archivárčina pretaví do vedeckej, či už len študentskej práce.

Rovnako si ceníme záujem študentov stredných či vysokých škôl, alebo i vedeckých pracovníkov o odborné konzultácie pri tvorbe ich študentských, diplomových, či odborných prác. Tu môžeme tiež konštatovať, že ich počet stále narastá.

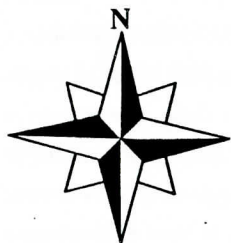
Nezanedbateľnou súčasťou práce archivárov v súčasnosti je i súčinnosť na kultúrnom a osvetovom dianí v regióne. Skalický archív je v tomto smere veľmi aktívny, keď sa jeho pracovníci podieľajú pri tvorbe miestnych, či regionálnych periodík /Skalický press, Záhorie, Naše Záhorie/ a tiež niekoľkých publikácií, či výstav. Dôležitá je i spolupráca s miestnymi školami a v rámci toho poriadanie odborných prednášok či exkurzií. Archív, jeho prácu a zbierky sa snažíme zviditeľňovať na všetkých možných fórach a môžeme dnes s určitou hrdosťou konštatovať, že sme uznávanými partnermi miest, obcí, či ďalších inštitúcií v regióne bývalého „veľkého“ okresu Senica v otázkach metodologickej spolupráce v predarchívnej starostlivosti, osvety a kultúry.

Jednou z dôležitých úloh, na ktoré sme sa zameriavali najmä v posledných dvoch rokoch bola predarchívna starostlivosť, keď sme prostredníctvom

niekoľkých prednášok urobili výklad k vzorovému registratúrnemu poriadku a plánu, spolu s praktickými ukázkami. Nemenej dôležitá bola spolupráca so zanikajúcimi a najmä novovzniknutými okresnými úradmi pri uzavieraní a otváraní ich registratúr a tvorbe registratúrnych smerníc.

Nedá mi nakoniec nespomenúť i tú, už niekoľkokrát na rozličných fórach opakovanú skutočnosť, ktorá v plnej miere platí i pre náš archív, že súčasný archivár je okrem svojej „materskej“ profesie i trochu právnik, technik, ekonóm, údržbár, zásobovač, atď. Samozrejme horšie to majú archívy, ktorých zriaďovatelia /v našom prípade do uplynulého roku OÚ v Senici/ nie je v sídle archívu. Vzhľadom na fakt, že od augusta 1996 sa sídlo zriaďovateľskej inštitúcie prenieslo do Skalice, odbúrala alebo sa aspoň zmiernila intenzita vykonávaných neodborných činností, ktoré sme doposiaľ zabezpečovali výlučne sami, čo znamená ušetrenie času pre našu odbornú činnosť.

Miroslav Mindáš
riaditeľ ŠOKA v Skalici

Zo sveta

Naši archivári v Ríme

Už viac ako päť rokov sa odborníci zo slovenských archívov podieľajú na výskumnom projekte v rámci Slovenského historického ústavu v Ríme, zriadenom pri Ministerstve kultúry Slovenskej republiky. Výskum je zameraný na vypracovanie súpisu dokumentov so vzťahom k slovenským dejinám v cirkevných archívoch Vatikánu a Ríma. V uplynulom období sa výskum sústreďoval na štúdium jednotlivých fondov v Tajnom vatikánskom archíve. Výsledky však ukázali, že bádanie obdobia reformácie a rekatolizácie na území Slovenska by sa malo orientovať na archívne fondy Kongregácie pre evanjelizáciu národov /Congregatio de propaganda fide/, ktorá má samostatný archív v Ríme na Španielskom námestí. Na čele archívu ako kardinál prefekt pôsobí Slovák, kardinál Jozef Tomko.

Po predbežných sondách, urobených v archíve Kongregácie PhDr. Ivanom Chalupckým, bolo rozhodnuté, že v roku 1996 výskum obdobia rekatolizácie na území Slovenska v tomto archíve otvorí pracovná skupina slovenských archivárov v zložení PhDr. Ján Dubovský /ŠOKA Pezinok/, PhDr. Marta Melníková /SNA/, Mgr. Mikuláš Čelko /ŠOKA Banská Štiavnica/ a PhDr. Milena Ostrolucká /ŠOBA Košice/. Už po pár dňoch usilovného štúdia sa ukázalo, že predpoklady o bohatosti archívu Kongregácie boli, čo sa týka dokumentov o Slovensku a zo Slovenska, viac ako správne. Územie Slovenska bolo v období reformácie a rekatolizácie pre katolícku cirkev misijným územím a z toho hľadiska patrilo bezvýhradne do sféry Kongregácie pre šírenie viery. Vo fondoch, v ktorých sme začali náš výskum, sme nachádzali čoraz viac dokumentov a správ o situácii v

Uhorsku a na území Slovenska v 2. pol. 17. storočia. Zaujímavé boli predovšetkým správy apoštolských /Kongregáciou vyslaných/ misionárov /paulínov, minoritov, jezuitov i kapucínov/ pôsobiach na Slovensku. Vo svojich správach popisovali podrobne a živo situáciu v svojom „rajóne“, uvádzali počty obyvateľstva katolíckeho vierovyznania i reformovaných, sťažovali sa na ťažké pracovné i životné podmienky. Podľa týchto správ „ťažký chlebič“ mali predovšetkým misionári v „heretických“ mestách východného Slovenska - v Levoči, Sabinove, Kežmarku a Košiciach.

Štúdium v archíve Kongregácie /9,00 - 13,00 hod./ vrátane sobôt, vystriedalo poobede /16,00 - 19,00 hod./ bádanie v Tajnom archíve vo Vatikáne, kde sme sa podelili o výskum hrubých zväzkov registov suplík pápeža Pavla II. /k dejinám Akadémie Istropolitany/ a o výskum posledného obdobia fondu Viedenskej nunciatúry /päťjazyčné zväzky tematicky sa viažuce k územiu Slovenska/.

Každý náš pracovný deň, vyplnený sedemhodinovým štúdiom, predovšetkým po latinsky a po taliansky písaného, paleograficky náročného archívneho materiálu, kládol vysoké nároky na našu odbornosť, takže sa spočiatku zdalo, že centrum starovekého Imperia Romana

uvidíme len z okien archívov. Ale mali sme šťastie hneď v niekoľkých smeroch - boli sme ubytovaní v centre mesta, neďaleko od slávneho Kolossea /momentálne ukrytého v lešení/ v Inštitúte ukrajinských baziliánskych sestier, na malom, typicky rímskom námestíčku s fontánou, trafikou, pizzériou, obchodíkmi s potravinami a s barom, ktoré si žilo svoj vlastný všedný život vo dne, i v noci. A súčasťou týchto každodenných rímskych rituálov sme sa na určitý čas stali aj my. Po pár krokoch od nášho námestíčka sme sa ocitli v centre antického Ríma - Forum Romanum, Konštantínov víťazný oblúk, Kolosseum, Oltár vlasti Viktoria Emanuela, Michelangelovo Kapitolské námestie so sochami Kastora a Poluxa, námestie a kos-tol Sv. Marka. Do archívu Kongregácie sme chodili každý deň pešo cez Quirinál /jeden zo siedmich magických pahorkov, na ktorom vzniklo mesto Romula a Rema/ okolo vládneho paláca, fontány di Trevi až na Španielske námestie - turistické centrum dnešného Ríma. Poobedňajšie bádanie vo Vatikánskom archíve a s ním spojený presun cez Tiber do Vatikánu nám umožnil bližšie spoznať prostredie cirkevného štátu a sídlo hlavy katolíckej cirkvi. Prialo nám aj počasie, ktoré bolo v tomto ročnom období so svojimi 24 °C pre našinca viac

ako príjemné. Okúsili sme nezabudnuteľnú atmosféru pápežskej audiencie pre pútnikov na námestí Sv.Petra, v nemom úžase sme stáli pred Michelangelovou Pietou, zúčastnili sme sa slávnosti beatifikácie poľských martýrov, navštívili sme Slovenský ústav Cyrila a Metoda v Ríme, videli sme najslávnejšie rímske chrámy. S vypätím posledných síl, ale s vôľou úmerne sa zväčšujúcou s opotrebovanosťou našich dolných končatín sme za 6 hodín prebehli Vatikánske múzea vrátane Sixtínskej kaplnky.

Keď uplynuli 4 týždne nášho pracovného pobytu, zbalili sme svoje husto popísané pracovné zošity, sľubujúc si, že nabudúce to budú „note booky“, a nasadli sme do vlaku Romulus, najkrajšieho na svete, lebo nás viezol domov.

Takže, „Arrivederci, Roma e grázie“.

Milena Ostrolucká

Štátne archívy v Belgicku - jednotná organizácia vo federálnom štáte

Vývoj archívov v Belgicku, podobne ako v iných štátoch sveta odráža historický vývoj celej krajiny. V mnohom sú archívy podobné francúzskym archívom, čo samozrejme má svoje vysvetlenie. Osobitnú úlohu v Belgicku má Generálny štátny archív / Algemene Rijksarchief-A.R./ , ktorý sa nachádza v Bruseli. Očakávalo by sa, že tento uchováva najstaršie fondy z územia štátu, no nie je tomu tak , keďže v Bruseli existuje pre úschovu tohto fondu Archív kráľovského paláca. História archívov, podobne ako dejiny Belgicka ovplyvnila jeho geografic-

ká poloha. V 18. storočí, v období, ktoré sa všeobecne nazýva rakúskym obdobím, Mária Terézia zriadila v roku 1773 miesto riaditeľa Generálneho archívu, archívneho úradu, ktorého úlohou bolo uchovávať dokumenty pochádzajúce z centrálnych inštitúcií. Po obsadení Belgicka francúzskymi vojskami, v tzv. francúzskom období, od roku 1794 zanikol archívny úrad a po rozdelení krajiny na departementy, boli zriadené departementálne archívy. V ďalšom, tzv. holandskom období exulantský archív z Viedne bol vrátený, a

bol obnovený centrálny sklad v Bruseli. Tento sa stal po vzniku Belgicka v roku 1830 základom Generálneho štátneho archívu. Kráľovské nariadenie z roku 1851 podriadilo archívy provincií /predtým departementy/. Generálnemu štátnemu archívu. Archívny zákon v Belgicku bol prijatý v roku 1955. Belgicko už od začiatku nášho storočia sa vyvíjalo viac a viac smerom k federálnemu štátu, skôr s dvomi, potom s tromi úradnými jazykmi. Tento vývoj skončil prijatím novej ústavy v roku 1992, v zmysle ktorej krajina sa delí na regióny: Brusel, Flámsko a Valónsko. Samozrejme viedlo to k rozdeleniu kompetencie medzi tromi spoločenstvami. Aby sa uchovala jednotná štruktúra archívov, tieto boli vyňaté z Ministerstiev kultúry a školstva a boli začlenené spolu s ďalšími vedeckými inštitúciami do Ministerstva vedy. Organizácia archívov je podobná ako vo Francúzsku. Generálny štátny archív má svojich pracovníkov v provinciálnych archívoch. Úlohu kontroly nad archívmi vykonáva Vedecká archívna rada, ktorej členovia sú menovaní ministrom. Má 7 oddelení, ktoré sa ešte delia na pododdelenia. Prvé oddelenie má za úlohu realizáciu a výkon archívneho zákona, druhé dohliada na fondy spred r.1795, tretie na súčasné archívne fondy, štvrté a šieste oddelenie má dohľad nad

archívmi vo Flámsku, piate a siedme oddelenie nad archívmi vo Valónsku.

Štátne archívy v provinciách:

Provincia:	Sídlo:
Anavers /Antverpy/:	Antverpy
Brabant:	Generálny štátny archív v Bruseli
Západné Flámsko:	Bruges, Courtrai
Východné Flámsko:	Gent, Beveren
	Renaix
Hainaut:	Mons, Tournai
Liege:	Liege, Huy, Eupen
Limbouurg:	Hasselt
Luxembourg:	Arlon, Saint- Hubert
Namur:	Namur

Bádateľská služba je mimoriadne dôležitá pre archívy. Bádateľne v Bruseli sú otvorené: 245 dní sála rukopisov, 300 dní sála pre mikrofilmy /60% tvoria genealogickí bádatelia/. Prevažná väčšina študovní je otvorená okrem nedele denne. V krajine v sieti štátnych archívov je 17 študovní, ktoré priemerne pracujú 225 dní ročne. V budove generálneho archívu v Bruseli je 160 km dokumentov, okrem ktorých 300 km čaká na prevzatie z ministerstiev. Zákon z roku 1955 predpisuje, aby archívy uchovávali dokumenty štátnych úradov po 100 rokoch. Len niektoré samosprávy a niektoré ministerstvá, napr. min. obrany, min. zahraničia sú vyňaté z tejto povinnosti. Súkromné spoločenstvá, osoby, rodiny, podniky môžu svoje dokumenty

dobrovoľne deponovať v sieti štátnych archívov. Archívny zákon taktiež upresňuje dohľad nad vyradením. Súdy, ministerstvá patria pod dohľad generálneho archívu. Od platnosti zákona do archívu sa preberajú dokumenty po sto rokoch, tieto sú bez obmedzenia bádateľné. Verejné dokumenty mladšie než 100, ale staršie než 50 rokov, sú bádateľné ak ich bádáním nie je ohrozené štátne tajomstvo, hospodárske záujmy štátu, obchodné tajomstvá, súkromný život. Vedecká rada má možnosť udeliť výnimku pre štúdium dokumentov mladších než 50 ale starších než 30 rokov. Archívy v Belgicku veľký

dôraz kladú aj na prezentáciu archívov, najmä na inštalovanie výstav. Práca so študentami sa obmedzuje prevažne na návštevu týchto výstav. Archívne vzdelanie poskytujú podobne ako u nás univerzity. Samozrejme, aj belgické štátne archívy majú problémy. Patrí k nim nový archívny zákon, nedostatok archívárov, financie, a odstránenie rozpornosti moderného archívu. Je totiž potrebné udržať rovnováhu archívu ako politického, právneho, finančného dedičstva štátu a archívu ako objektu kultúry. Na základe príspevku Claud de Moreu de Gerbehaye.

Veronika Nováková

Z DOMOVA

Kurz podnikového archívára

V mesiacoch apríl - november 1996 prebiehal v Štátnom okresnom archíve v Poprade Kurz podnikového archívára. Tento kurz usporiadala Akadémia vzdelávania v Poprade v spolupráci s menovaným archívom pre podnikových

archívárov s úplným stredoškolským vzdelaním. Cieľom kurzu bolo umožniť frekventantom nadobudnúť odbornú spôsobilosť v oblasti archivnej legislatívy, spisovej služby, skartačnej činnosti a podnikového archívniectva. O

účasť svojich pracovníkov na kurze prejavilo záujem 17 organizácií a podnikov.

Časový rozsah kurzu bol 60 hodín a absolventky sa zišli celkovo 7 krát. Lektorkami boli Božena Malovcová a Marta Bednárová a preto sa jednotlivé stretnutia mohli konať v zasadacej miestnosti Štátneho okresného archívu v Poprade. Umožnilo to priamo v archíve oboznámiť frekventanky s prácou archívára a s podmienkami, v akých majú byť uložené archívne dokumenty. Lektorky okrem prednášok využili príležitosť predstaviť využitie počítačov v archívnictve, vedenie evidencie, prácu s bádateľmi, ukladanie, triedenie a usporiadanie archívneho materiálu. V prednáškach sa lektorky zamerali na túto učebnú osnovu:

Základné pojmy a platné právne normy, spisová služba, skartačná činnosť a archívna činnosť v organizáciách, podnikové archívnictvo a ochrana a využívanie archívnych dokumentov. Počas kurzu sa uskutočnila exkurzia v podnikovom archíve. Vybrali sme podnikový archív Chemosvitu, a.s. vo Svite, pretože sú nám známe dobré podmienky, v akých je archívny materiál uložený. Pracovníčka tohto archívu navštevovala náš kurz a umožnila nám

vstup do závodu. Kurz bol ukončený Záverečným testom pre frekventantov rekvalifikačného kurzu „Podnikový archívár“, a po jeho ukončení vyhodnotený ústnou skúškou. Predsedkyňou skúšobnej komisie bola Božena Malovcová, jej členkami Marta Bednárová a PhDr. Anna Kaprálová, riaditeľka Akadémie vzdelávania. Za MV SR - odbor archívnictva a spisovej služby bol jej členom PhDr. Ladislav Vrteľ, CSc. Všetky absolventky dokázali, že sa na záverečné skúšky zodpovedne pripravili a získali osvedčenie s celoštátnou platnosťou o absolvovaní kurzu akreditovaného MV SR. Prínosom týchto spoločných stretnutí bolo, že sa jednotlivé pracovníčky podnikových archívov navzájom zoznámili a v rámci diskusií si mohli vymieňať skúsenosti a riešiť problémy, ktoré sú nám, okresným archívárom často neznáme. Za nášho odborného vedenia sa naučili, ako vybudovať svoje pracoviská, aby zodpovedali platným normám a umožnili im rýchlo sa orientovať v archívnom materiáli. Spolu sme pripravili spisové a skartačné smernice a postupne navštevujeme jednotlivé podnikové archívy. Teší nás dôvera, s ktorou sa na nás „naše“ archívárky v prípade potreby obracajú. Takýto kurz doporučujeme v

Z valného zhromaždenia Spišského dejepisného spolku

8. 2. 1997 v aule Kňazského seminára biskupa Jána Vojaššáka v Spišskej Kapitule sa zišli spišskí historici na svojom valnom zhromaždení. O ich aktivitách vás pomerne často informujeme aj na stránkach Fóra archivarov. Stretnutia tejto profesijnej skupiny sú naozaj veľmi zaujímavé a pestré i pri zdanlivo výsostne organizačných stretnutiach. Výnimkou nebolo ani toto valné zhromaždenie.

Úvodnú časť tvorili prednášky PhDr. Ľudovíta Haraksima, CSc. - Užhorodská únia a východné Slovensko, Doc. Novotného, ktorý rozšíril prednášku dr. Haraksima o dejinné udalosti týkajúce sa rozdelenia a súžitia grécko - katolíckej a rímsko - katolíckej cirkvi a Doc. Ivana Chalupického - 220 rokov Spišského biskupstva.

Ďalším bodom rokovania bola správa o činnosti SDS za rok 1996. V nej sa konštatovala bohatá činnosť členov, a to najmä pri usporiadaní prednášok k

rôznym regionálnym výročiam, organizovaní seminárov a sympózií a pri vydávaní regionálnych publikácií. Okrem bežných organizačných záležitostí bol prerokovaný aj program na rok 1997. Z tých najzaujímavejších podujatí môžeme spomenúť napr. semináre k 30. výročiu systematického bádania archeológie stredoveku na východnom Slovensku, k cirkevným archívom a knižniciam, k spišskej gotickej plastike na prelome 15. a 16. storočia venovanému 480 výročiu ukončenia hlavného oltára v kostole sv. Jakuba v Levoči od majstra Pavla, k výročiu osobnosti sv. Vojtecha a jeho duchovnému dedičstvu pre Slovensko.

Členovia SDS sa len veľmi ťažko rozchádzajú zo svojich stretnutí. Na nich nikoho netreba ponúkať ku diskusií a tak aj pri tejto príležitosti podnietili výbor k ďalším aktivitám o ktorých vás budeme informovať v ďalších číslach FA.

Zuzana Kollárová

Z našej konferencie

Na konferencii Vedeckoinformačný aparát v archívoch odznel diskusný príspevok Dr. I.Mrvu, ktorý Vám nasledovne predkladáme:

Niekoľko slov o archívnych pomôckach z hľadiska bádateľa

Ako bývalý pracovník niekdajšieho Štátneho ústredného archívu, dnes Slovenského národného archívu v Bratislave som sám vypracoval inventár, dokonca dva, takže mám isté praktické skúsenosti z ich tvorby. Viem oceniť nielen vedomosti, námahu a množstvo času, ktoré predchádzajú vzniku takéhoto diela, ale i fyzickú prácu, pot a slzy archivára, často riskujúceho i zdravie, keď sa doslova borí s množstvom materiálu z rôznych období našej minulosti. Po namáhavom vzniku takejto pomôcky a zdrvujucej a zväčša neoprávnenej kritike starších kolegov i nadriadených, čo som osobne viackrát zažil, často ostáva ležať dlhoročná práca nepovšimnutá na poličke študovne a pomaly zapadá prachom. Archivár je rád, že sa nekonečnej práce zbavil a nemusí sa k nej vracat'. Zvyčajne až po čase prekoná akýsi odpor voči spracovanému fondu a

neraz s hrôzou zistí akých chýb sa dopustil a čo všetko zanedbal.

Niekedy dosť rýchlo po spracovaní fondu formou inventára sa tento dostane do rúk bádateľa.

Trochu skúsenejší bádateľ nesiahia po inventári naslepo, ale má už konkrétnu predstavu, čo v danom fonde hľadá. Zvyčajne nalistuje indexy - miestne, menné a vecné registre, ktoré sú azda alfou a omegou každého inventára z hľadiska bádateľovho. Siahodlhé úvody, obsahujúce rozbor fondu a metódy spracovania obyčajne nečíta, iba v tom prípade, ak z nich niečo odpíše a použije, pravda pod svojim menom. Mnohé už vypracované inventáre obsahujú v porovnaní s inventármi susedných krajín /Maďarsko, Rakúsko/ až príliš podrobné inventárne záznamy o jednotlivých písomnostiach, alebo ich súboroch, čo však bádateľ zväčša

uvíta. Nie jedenkrát sa stalo, že bádateľ už nemusel použiť archívne materiály fondu ale stačilo mu, čo poskytol spracovateľ v inventári. Na to morálne doplatil nielen archivár, ale aj historiografia.

Podľa môjho názoru inventár by mal byť stručný, prehľadný a poskytnúť bádateľovi len základné informácie a dobrú orientáciu vo fonde, s dobrými kompatibilnými registrami, umožňujúcimi zjednotené počítačové spracovanie. Mal by dávať len také údaje, aby prinútil historikov študovať fond. Ideálnym riešením by bolo, aby historici poskytli svoje záznamy, najmä po preštudovaní starších inojazyčných fondov archívu, pre neskoršiu katalogizáciu. Tým by sa prehĺbila vzájomná spolupráca archivárov a historikov, čo je v záujme celej historiografie. Archívy by mali využiť bádateľa, ako sa to dialo i deje vo svete /napr. Vatikánsky archív, kde mnohé pomôcky sú prácou dlhoročných bádateľov/ a nie bádateľ archivára /ako u nás/, ktorého úlohou je usporiadať fond a poskytnúť v ňom orientáciu. S inventármi

vládne v radoch historikov zaoberajúcich sa staršími dejinami spokojnosť. Otázky vyvolávajú iba už zastaraní sprievodcovia po archívnych fondoch oblastných archívov a národného archívu. Zároveň sa ozývajú hlasy, aby bádateľom boli dané k dispozícii všetky archívne pomôcky, registre, zoznamy, prehľady atď. uľahčujúce orientáciu v jednotlivých fondoch, alebo filmových zbierkach. V tomto smere nie je všade zďaleka ideálny stav.

Zároveň by som rád poďakoval všetkým archivárom v mene všetkých historikov, čo mi niektorí kolegovia osobitne prizvukovali, za ich ochotu, pomoc i nezištné rady, čím veľmi prispievajú nielen k uľahčeniu našej práce, ale i k dobrému a priateľskému ovzdušiu v archívnych študovniach.

Ivan Mrva

ZO ZASADNUTIA VÝBORU

Januárového zasadnutia výboru /15.1.1997/ sa zúčastnili J.Dubovský, J.Hanus, Z.Kollárová, K.Magurová, E.Rákoš, J.Roháč, B.Slezáková, F.Uličný, A.Buzinkayová; prizvaní boli aj spolupracovníci redakčnej rady V.Hrtánková, V.Morišová a I.Graus.

Po otvorení a kontrole plnenia uznesení sa prítomní zaoberali podujatím „Archívne dni na Slovensku“, ktorých kľúčová udalosť - odborná konferencia - by sa mala konať koncom októbra 1997 v Poprade. Jej súčasťou by mala byť exkurzia /Poprad, Levoča/. Výbor sa pokúsi zorganizovať aj prípravu a vydanie zborníka. Témy odborných prednášok upresníme po konzultáciách s predpokladanými prednášajúcimi. O programe konferencie a archívnych dní, navrhnutých na zasadnutí výboru, budú V.Nováková a J.Roháč informovať riaditeľa OA a SS MV SR a oslovia ho aj v súvislosti s prípravou príspevku o archívnej legislatíve. Ďalej sa prítomní zaoberali úlohami súvisiacimi s organizačnou prípravou uvedeného podujatia /prihlášky, obežník, program, návrh firm, ktoré by sa predstavili na konferencii - mohli by to byť nielen firmy vyrábajúce, resp. predávajúce archívne pomôcky, ale napr. firmy zaoberajúce sa výpočtovou technikou a pod./.

Dňa 17.6.1997 o 9,30 hod. plánuje SSA usporiadať odborný seminár k terminologickému slovníku, s ktorého prípravou sa archivári oboznámili na stránkach Slovenskej archivistiky. Členovia SSA by tak mali príležitosť vyjadriť sa k pripravovaným heslám. Pozvánky s presnými údajmi budeme distribuovať spolu s Fórumom archivárov. O „5. európskej konferencii“, ktorá sa bude konať v r.1997 v Barcelone, informovala V.Nováková. Predbežne sa na ňu prihlásila s J.Hanusom. Predsedníčka SSA osloví riaditeľov archívov, v ktorých by sa mali vykonať previerky v rámci projektov ochrany zdravia obyvateľstva SR, ktoré pripravuje MZ SR: ŠOBA Bytča, ŠOBA Bratislava, Archív mesta Bratislava, ŠOKA Trnava, ŠOKA Trenčín, ŠOKA Zvolen, ŠOKA Šaľa, Archív výtvarného umenia SNG, prípadne ŠOKA Poprad. V súvislosti s publikáciou o archívoch v SR, ktorú by bolo vhodné vydať aj v cudzích jazykoch /aspoň v angličtine/ navrhla Z.Kollárová osloviť Ministerstvo zahraničných vecí SR a fond „Pro Slovakia“. Výbor sa venoval aj otázke vydávania živnostenských listov oprávňujúcich vykonávať archívnu a spisovú službu. O informáciu o situácii v tejto oblasti požiadame OA a SS MV SR. Stabilným bodom programu bolo Fórum archivárov - podmienky tlačenia časopisu v

tlačiarňi MV SR zistí J.Hanus, o jazykovej úprave F.a. konzultovala V.Nováková s G.Ripkovou, V.Hrtánková sa spojí ohľadne grafickej úpravy a tlačeňa časopisu s kolegami v SNG, V.Morišová osloví archívy v súvislosti s informovaním o výročiaciach osobností, inštitúcií a pod. Z.Kollárová apelovala na členov výboru a rovnako aj na všetkých členov SSA, aby o každom podujatí, ktorého sa zúčastnia, napísali krátku správu a aby informovali aj

o knižných novinkách, ktoré sa im dostanú do rúk.

Na záver informovala predsedníčka spoločnosti o novoročných pozdravoch, ktoré dostala SSA od Spolku nemeckých archívárov, maďarských archívárov a od firmy Neschen. Nasledujúce zasadnutie výboru bude v marci 1997.

Anna Buzinkayová

Z pamätníka

Ako sa rodil Slovenský národný archív

Neviete si predstaviť ako sa rodí stavba, čo všetko treba vykonať, než sa budova postaví. Pri Slovenskom národnom archíve to bolo obzvlášť ťažké. V čase, keď sa všade a vo všetkom presadzoval internacionalizmus, sme prišli s ideou výstavby Slovenského národného archívu /SNA/, čo sa mnohým videlo ako slovenský nacionalizmus. Napriek tomu sme sa nedali znechutiť a šli sme do toho.

Fondy ústredných orgánov, archívne dokumenty celoslovenského významu boli

všelijako a všelikade uskladnené. Ich sústredenie bolo nanajvýš aktuálne. Budova, ktorú sme dostali na Križkovej ulici a po roky ju reštaurovali, nevyhovovala. Všelijako to bolo len provizórium. Na uskladnenie množstva fondov nijako nepostačovala.

Náš zámer postaviť budovu SNA podporila Slovenská vedecká archívna rada, ba ani povereník vnútra nebol proti. Za bol aj predseda Slovenskej národnej rady R.S., ba aj vtedajší prvý tajomník ÚV

KSS K.B. /hoci práve od neho sme to nečakali/. Nikto nebol proti, lenže nebolo nikoho, kto by na to bol dal peniaze. Aby sa „historicky“ neznemožnili, prejavovali slovne podporu, avšak všelijako rozhodnutie odd'alovali, dôvodiac, že stavba nie je aktuálna /dôležité sú byty/ a dávali nám takmer nesplniteľné podmienky.

Príprava stavby sa robí asi tak, že treba najskôr vypracovať tzv. investičný zámer, v ňom stavbu politicky a ekonomicky zdôvodniť, potom spracovať investičnú úlohu, ďalej zadávací a vykonávací projekt. Všetko to dohromady bolo viazané na peniaze a stavebný pozemok. Podmienkou bolo stavbu dostať do výhľadového plánu a do plánu päťročného. Peniaze sme nemali a v pláne to nebolo v nijakom. Ale sme sa zaťali. Hoci stavba nebola ani v jednom, ani v druhom pláne, toľko sme „otravovali“ príslušných funkcionárov na Slovenskej plánovacej komisii, až nám sľúbili stavbu zaradiť mimo plánu. Nemali sme však ani pozemok. Jedno podmieňovalo druhé. Mnohí dúfali, že sa im podarí nás natoľko znechutiť, že sa tejto idey vzdáme. Ako viete, nevzdali sme sa.

Ako-tak sa nám podarilo spracovať investičný zámer a stavbu primerane politicky zdôvodniť. Pomáhali sme si tým,

že je tu Slovenské národné divadlo, Slovenská národná galéria, Slovenské národné múzeum a že do sústavy slovenských národných inštitúcií chýba už len Slovenský národný archív. V nákladoch sme stavbu značne podhodnotili, keď sme na výstavbu požadovali najviac 20 miliónov Kčs.

Najväčším problémom sa stal pozemok. Vlastný sme nemali. Ten náklady na stavbu aj podmieňoval. Pozemok sme teda mohli získať len od Národného výboru mesta Bratislavy. Po starej známosti zašli sme za jeho primátorom Ing.M., ktorého sme sa snažili získať pre túto stavbu. Dostalo sa nám žiaľ vyjadrenia, že keď chceme mať archív, nech ho postavíme ako národný v Banskej Bystrici. Predsa nebudeme sťahovať staré papiere do Bratislavy alebo keď tak veľmi chcete, postavte si ho v Dunajskej Stredě! A boli sme vybavení. Ešte sme mu nestačili povedať, že archív ak nie teraz, tak v budúcnosti v Bratislave postavíme a že raz sa ním bude mesto hrdiť. /Stalo sa! Mesto v súvislosti so zasadáním XXII. medzinárodnej konferencie archívov v r.1983 v Bratislave sa budovou, aj archívom chválilo./ Viac sa s nami pán primátor nedebatoval. Nikdy si už pre nás nenašiel čas, prijímal nás len šéf jeho

sekretariátu Dr.B. Ten nás podporil a odporúčal na Útvar hlavného architekta mesta Bratislavy Ing.arch.H. Ten nám dal nádej, navrhol rôzne alternatívy, napr. miestnu časť Krasňany, tam kde dnes stojí Ústav geodézie a kartografie, miesto medzi ulicami Kýčerského a Žilinskej, bývalý Mestský majer a inde, t.j. i súčasnú Drotársku cestu. Na mieste súčasnej stavby boli záhrady súkromníkov, čosi okolo tridsať majiteľov, odúmrtie, ľudia v cudzine a pod. Sám sa vyjadril, že sa nám to nepodarí vysporiadať. Prijali sme miesto Mestský majer. Boló to v centre mesta a zo všetkých strán s výhodným spojením. Odporučil nám aj človeka, ktorý by nám úvodný projekt spracoval. Keď bol úvodný

projekt hotový a malo sa pokračovať ďalej, prišlo k zmenám v postavení slovenských národných orgánov a už nemal kto stavbu presadzovať. Každý mal iné starosti a už to nebolo ani v kompetencii slovenských národných orgánov. U Štátnej plánovacej komisie dostať takúto stavbu do plánu, to bolo vopred stratené. Bolo treba čakať na lepšie časy a dúfať. Tak sme stratili roky, kým sa stavba opäť oživila a časom aj zrealizovala. Ale o tom sa už písalo.

Jozef Chreňo

KNIŽNÉ NOVINKY

Švorc, P.: Štrbská svadba. Prešov 1996, s. 171.

V roku 1970 napísal Dr. Peter Švorc scénické pásmo Štrbská svadba v rámci kultúrnych podujatí Majstrovstiev sveta v klasickom lyžovaní. O rok neskôr vyšlo tlačou a v r. 1974 svadobné obrady dostali filmovú podobu...Stručná genéza nezachytáva niekoľko desaťročných úsilie etnografa Dr. Švorca, ktorý sa snažil z tradičných svadobných zvykov vytvoriť odkaz pre nasledujúce generácie. Kvôli požiadavkám obyvateľov Štrby autor pristúpil k rozšírenej edícii svojho pôvodného diela. V knihe nájdete stručné dejiny obce, na vysokej etnografickej

úrovni opis svadobných zvykov v Štrbe s vyše 70 znotovanými piesňami, štúdiu o Jozefovi Fometovi, štrbskom kňazovi, ktorý svadobné zvyky popísal už v 18. storočí a edíciu jeho *Kratkej sprawy pro obecne lidi*. Veľkú zásluhu na vytvorení hodnotnej publikácie má autorov syn Dr. Peter Švorc ml. Kniha je veľmi pôsobivo ilustrovaná, doplnená čiernobielymi a farebnými fotografiami. Je vhodná jednak ako námet na spracovanie obdobných monografií ale aj ako darček pre vašich blízkych. Knihu si môžete objednať na Obecnom úrade v Štrbe.

Sluszkiewicz, B.: *Nowy Targ w staropolskich dokumentach*. Nowy Targ 1996, s. 22.

Do rúk sa mi dostal reprezentačný katalóg kolegov z Nového Targu, ktorý vydali pri príležitosti výstavy "Nowy Targ w staropolskich dokumentach" v roku 1996. Okrem úvodu, ktorý je v poľskom a v anglickom jazyku, tu nájdeme farebné fotografie 16 vystavených listín a výberový katalóg 53 archívnych dokumentov. Tieto sú rozdelené na 1/ kráľovské privilégia týkajúce sa polohy, počiatkov, darovania a potvrdenia mestských práv Nového Targu 1251 - 1768, 2/ archívne dokumenty týkajúce sa mešťanov Nového Targu 1559 - 1659, 3/ mestskej správy a organizácie života obyvateľov mesta 1594 - 1754, 4/ štatútov a privilégií novotrzských cechov 1575 - 1768, 5/ dokumentov týkajúcich sa obchodníkov a obchodu v Novom Targu 1487 - 1801. Po jeho prečítaní, resp. prelistovaní môžeme kolegom zablahoželať. Katalóg jednoznačne okrem informačnej funkcie spĺňa aj čosi iné. Po zatvorení dverí na výstavnej miestnosti si návštevník odnáša spomienky, "kus archívu" a toto nevybledne ani po niekoľkých rokoch. Nuž, či aj my sa použijeme...

Schwarz, K., Švorc, P.: *Die Reformation und ihre Wirkungsgeschichte in der Slowakei*. Wien 1996, s. 282.

Institut für Protestantische Kirchengeschichte, Wien a Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove vydala zborník k dejinám CEAV cirkvi a reformácie na Slovensku. Príspevky sú rozdelené do 5 častí - reformácia a protireformácia, dejiny školstva a vzdelávania, náboženské a národné prebudenie v 19. storočí, náboženstvo a spoločnosť do roku 1918, z cirkevného života. Zborník vyšiel v nemeckom jazyku.

Jurová, A.: *Rómska problematika 1945 - 1967*.

Dokumenty. Studijní materiály výzkumného projektu Československo 1945 - 1967. 1966, 4. zv., s. 1034. Brožovaná publikácia vyšla vo veľmi skromnom náklade 60 kusov. Bola vydaná ako študijný materiál podporovaný Grantovou agentúrou Českej republiky, pod

gestorstvom Ústavu pre soudobé dejiny AV ČR. Publikované dokumenty na celoslovenskej úrovni a úrovni býv. Československa umožňujú sledovať procesy formovania štátnej politiky, tvorby koncepcií a rôznych metód a foriem prístupu bývalého režimu k rómskemu etniku, ktorej cieľom bola asimilácia tejto minority a jeho dopady na Rómov v rámci regiónov. Sprístupnené sú dokumenty nachádzajúce sa v SNA v Bratislave, Štátnom ústrednom archíve v Prahe, ŠOBA Košice, Prešov a ŠOKA Bardejov, Poprad, Košice - vidiek. Zaujímavý adičný počín je starostlivo vypracovaný a výber dokumentov je obsahovo prínosný. Je členený nasledovne: 1/ Pokusy o sformulovanie štátnej politiky voči Rómom /1945 - 1949/, 2/ Politika sociálnej asimilácie Rómov od začiatku 50. rokov a narastanie ideologickej problematiky /1950 - 1957/, 3/ Násilná asimilácia Rómov v intenciách uznesenia ÚV KSČ z 8. apríla 1958 „O práci medzi cigánskym obyvateľstvom“ /1958 - 1964/, 4/ Koncepcia rozptylu a odsunu Rómov - dovŕšenie politiky asimilácie /1965 - 1967/.

Každý zväzok je doplnený registrom obcí, zoznamom fondov v archívoch, zoznamom skratiek.

Carl - Alexander von Volborth - Heraldika.

Úvod do sveta erbů. Vyd. Blesk Ostrava 1996, 112 s.

Publikácia čarovným spôsobom prenesie čitateľa do sveta erbov a heraldickej symboliky. Ak práve nie ste v tejto problematike „doma“, kniha si Vás určite získa a možno Vás podnieti k heraldickej práci. Musíme však upozorniť, že je určená predovšetkým pre začiatočníkov, resp. pre študujúcu mládež.

- zk -

Bradford, E.: Rádová rytíři. Zvon, Praha 1996, 290 s.

Ku koncu 20. storočia v dôsledku zmien spoločenského systému aj na naše územie vstúpil duchovno-rytiersky rád, ktorý svoju existenciu začal už pred vyše deviatimi storočiami. Suverénny vojenský a špitálsky rád svätého Jána Jeruzalémskeho z Rhodosu a Malty je už od začiatku 14. storočia zvrchovaným štátom, s ktorým udržiava diplomatické styky vyše 50 štátov. O dejinách samotného rádu bolo už od 16. storočia napísané veľké množstvo kníh a najrôznejších štúdií, v drvivej väčšine pre slovenského čitateľa bežne nedostupných. Informačné vákuum do istej miery populárnou formou, ale zároveň fundovane prekleňuje práca Ernleho Bradforda. Autor svoju hlavnú pozornosť zameral na plastické

zobrazenie politických a vojenských dejín rytierskeho spoločenstva od jeho počiatkov vo svätej Zemi v čase 1. krížovej výpravy, ale neobišiel ani súčasné, predovšetkým charitatívne aktivity rádu, zoznam rádových veľmajstrov a zoznam veľkoopátov Českého veľkoopátstva. Napriek skutočnosti, že autor knihu v štádiu rukopisu konzultoval s veľkokancelárom rádu a oficiálnym rádovým historikom a je venovaná súčasnému 78. veľmajstrovi, nenesie znaky nekritického obdivu a na mnohých miestach zamieta rôzne tradované legendy a otvorene poukazuje na nedostatky či priamo chyby rytierov, ale aj samotnej cirkvi, a to predovšetkým vo vzťahu k obyvateľstvu Blízkeho východu v období stredoveku.

- gr -

Odporúčame do Vašej pozornosti:

Kliment, Ch.K.: Slovenská armáda 1939-1945. Mustang Plzeň 1996, 332 s.

Pohl, W., Vocelka, K.: Habsburkové. Příběh jednoho evropského rodu. Grafoprint - Neubert Praha 1996, 512 s.

Múdra, D.: Hudobný klasicizmus na Slovensku v dobových dokumentoch. Ister - Science Bratislava 1996, 280 s.

Kennedy, P.: Vzestup a pád velmocí. Ekonomické změny a vojenské konflikty v letech 1500-2000. Lidové Noviny Praha 1996, 806 s.

Herre, F.: Marie Terezie. Brána Praha 1996, 280 s.

Hroch, M., Hrochová, V.: Křižáci ve svaté Zemi. Mladá Fronta Praha 1996, 296 s.

SERVIS

Upozorňujeme Vás na zmenu telefónnych čísiel nasledovných archívov:

Štátny okresný archív v Nitre: 087/ 516620

Štátny okresný archív v Prievidzi: 0862/ 430419

Ponuka kníh:

Štátny okresný archív v Trenčíne ponúka záujemcom nadbytočné výtlačky týchto titulov /odber dohodou/:

ZBIERKA ZÁKONOV A NARIADENÍ: r.1930-1939, r.1946-1954, r.1956

ZBIERKA NARIADENÍ SNR: r.1944-1945-1949

SLOVENSKÝ ZÁKONNÍK: r.1939-1944

TRENCŠÉN VÁRMEGYE HIVATALOS LAPJA: r.190-1915

TRENCŠÉN VÁRMEGYE HIVATALOS KÖZLÖNYE: r.1891, r.1893-1898, r.1900-1904

ÚRADNÉ NOVINY: r.1939-1945

ÚRADNÉ NOVINY ŽUPY POVAŽSKEJ: r.1924-1928

ÚRADNÝ VESTNÍK: r.1945-1951, r.1954.1957

REGISTER ÚRADNÉHO VESTNÍKA: r.1945-1956

KRAJINSKÝ VESTNÍK PRE SLOVENSKO: r.1931-1939

VESTNÍK VEREJNEJ SPRÁVY VNÚTORNEJ: r.1940

VESTNÍK MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ A NÁR. OSVĚTY: r.1924

VESTNÍK MINISTERSTVA VNITRA: r.1932, r.1937

BELÜGYI KÖZLÖNY: r.1917

ZVEŠTI MINISTERSTVA ŠKOLSTVA A NÁR. OSVETY: r.1942, r.1944

ADMINISTRATIVNÍ LEXIKON OBCÍ V REP. ČESKOSLOVENSKÉ: r.1955

STATISTICKÝ LEXIKON OBCÍ V REP. ČESKOSLOV. : r.1934 /I.č./, r.1936 /III.č./, r.1937 /IV.č./

LEXIKON OBCÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY: r.1942

ZOZNAM MIEST NA SLOVENSKU: r.1919

SEZNAM OBCÍ ČSSR: r.1960

VESTNÍK MIN. ŠKOLSTVÍ A NÁR. OSVETY: r.1936

FOLTÍN - SÝKORA: ŽIVNOSTENSKÝ ZÁKON PRE ÚZEMIE SLOVENSKA A
PODKAR. RUSI /BRATISLAVA 1924/

ŽIVNOSTENSKÝ ZÁKON PRE ÚZEMIE SLOVENSKA A PODKAR. RUSI II.

/BRATISLAVA 1926/

PLATNÉ MANŽELSKOPRÁVNE ZÁKONY A NARIADENIA /BRATISLAVA 1924/

VÝKAZ ZAMESTNANCOV VEREJ. SPRÁVY VNÚTORNEJ: r.1941

VÝKAZ ZAMESTNANCOV POLIT. A POLICAJ. SPRÁVY V KRAJINE SLOV.:

r.1936,1937

JASPER: REFORMA VEREJNEJ SPRÁVY VNÚTORNEJ

HORVÁTH - FILČÁK: DAŇ Z OBRATU A DAŇ PREPYCHOVÁ /BRATISLAVA 1943/

HRNČÁR: ZMENKOVÝ POPLATOK /BRATISLAVA 1942/

NOVÁK: ŠTÁTNE OBČIANSTVO V SLOV. REPUBLIKE /BRATISLAVA 1939/

Knihovnička ŠOKA v Trenčíne: Soňa Michalcová

Pozvánka na výstavu

Podtatranské múzeum Kežmarok, Štátny oblastný archív v Levoči, a firma VL Grafik -

Veľká Lomnica

Vás pozývajú na výstavu

Erby v minulosti a súčasnosti na Spiši

30.1.1997 - 27.3.1997

otvorené: utorok - sobota, 9.00 - 12.00 * 13.00 - 17.00 vo výstavných priestoroch Múzea

na ulici Dr. Alexandra 11, Kežmarok

Výstava približuje symboliku i používanie starých rodinných erbov /od armalesov až po ich praktické využívanie/, mestských a obecných erbov v minulosti, ale aj v súčasnosti. Na prizemí sa nachádzajú kamenné články - erby rodín z Kežmarku a okolia /Fischer, Goldberger/. V prvej miestnosti je časť brnenia a štítu s erbom Spišskej župy. Prvé dve miestnosti sú zariadené maľovanými a drevenými erbami, pečatidlami, nábytkami a ich doplnkami, rodín Badányi, Mariássy Szirmay a Horváth - Stansith /Kežmarok, Markušovce, Strážky/. V tretej miestnosti sú vystavené na pečatidlách, obrazoch, zástave a zariadení z radnice Kežmarku a Levoče erby spoločenstiev Spišskej župy - Stolice X spišských

kopijníkov a Provincie XVI spišských miest, ako aj erby spišských miest. Štvrtá miestnosť predstavuje tvorbu Vládimíra Labudu z Veľkej Lomnice, ktorý sa zaoberá rekonštrukciou starých obecných erbov, ale aj ich novotvarmi.

OSOBNOSTI

Juraj Fojtík

Dňa 3. januára 1997 uplynulo 15 rokov od náhleho úmrtia archívára a historika Juraja Fojtíka, pracovníka Štátneho oblastného archívu v Nitre, ktorý práci v archíve zasvätil takmer polovicu svojho života.

Narodil sa 15. apríla 1925 v Horných Salibách. Študoval na štátnom gymnáziu v Trenčíne, kde v roku 1944 maturoval. V školskom roku 1945/46 absolvoval Štátnu pedagogickú akadémiu v Bratislave, ukončenú maturitou. Niekoľko ďalších rokov pôsobil ako učiteľ na stredných školách v Revúcej, Hornej Súči, Moravskom Lieskovom a Trenčíne. Už vtedy sa zaujímal o všetko, čo súviselo s históriou kraja, kde pôsobil.

Pre zhoršenie zdravotného stavu začal od roku 1955 pracovať v archívnictve. Od 1. októbra 1955 pracoval ako archívár v pobočke Pôdohospodárskeho archívu v Trenčíne, ktorú od 1.1.1956 prebral Štátny archív v Bratislave. Tu pracoval do marca 1961, kedy sa pobočka v dôsledku reorganizácie presťahovala do Nitry. V Štátnom oblastnom archíve v Nitre pracoval ako vedúci odborný archívár. Archívne pomôcky, ktoré počas svojej dlhoročnej práce vypracoval, vynikajú precíznosťou jemu vlastnou. Bol tiež spoluautorom dvoch zväzkov sprievodcu po Štátnom archíve v Bratislave.

Vynikajúce rečové znalosti, ktoré si neustále zdokonaľoval, ako aj usilovné štúdium pomocných vied historických, ho predurčili k práci na archívnom materiáli z feudálneho obdobia. V Štátnom oblastnom archíve v Nitre spracúval rozsiahly fond Illésházy Trenčín.

Dokonalé poznanie materiálu, výtvarné nadanie, mu umožnili vytvoriť dielo *Obecné pečate Trenčianskej župy*. Heraldike sa venoval i naďalej v drobnejších i väčších štúdiách a článkoch a krátko pred smrťou dokončil súbor perokresieb pečatí obcí Trnavského okresu.

Z jeho vari polstovky publikovaných článkov, štúdií a kníh tri štvrtiny sa viažu na minulosť Trenčína a jeho okolia: Príspevok k dejinám papierní v Selci a Bobote do pol. 20. stor., Niekoľko dokumentov k slovenskému povstaniu 1848-49 v Trenčianskej stolici, K dejinám chovu oviec na Trenčianskom panstve, Protifeudálne hnutie mlynárov Trenčianskeho kraja, Pečate mesta Trenčína, Mesto a hrad Trenčín v písomnostiach Illesházyovcov a iné.

V rokoch 1967-1974 bol členom redakčnej rady zborníka *Agrikultúra*. V ňom publikoval 12 článkov, napr. Inštrukcie pre hospodárskych úradníkov a zamestnancov feudálnych panstiev, štúdiu o Poľnohospodárskom a lesníckom spolku Trenčianskej župy, o Vývoji hospodárskej správy a účtovného systému na Trenčianskom panstve v 17. - 18. storočí. V ďalších článkoch sa venoval hospodárskym dôsledkom urbárskej regulácie na Trenčianskom panstve, zmienkam o poľnohospodárskom nariadení v hospodárskych inventároch, rozvrhu hospodárskych prác na panstvách Sv. Jur a Pezinok zač. 18. stor. a tiež zaniknutému vinohradníctvu v Zlatovciach a Istebniku pri Trenčíne. Zaujímavá je aj analýza hospodárenia zemana Jána Szilvaya zo Zemianskeho Lieskového v prvej polovici 19. storočia.

Ďalšie príspevky uverejnil v historickej ročenke *Slavín*, vo *Vlastivednom zborníku Považia*, vo *vlastivednom zborníku Trenčín*, *Slovenskej archivistike*, *Zborníku SNM* a *Vlastivednom časopise*. Prispel do monografie *Dubnica nad Váhom* a do *Vlastivedného slovníka obcí na Slovensku*.

Zdravotný stav mu nedovoľoval osobne sa zúčastňovať podujatí organizácií, ktorých bol členom, avšak o to bola aktívnejšia jeho účasť pracovná. Dôkazom toho je obrovská organizačná a redakčná práca na zborníku *Nitra*, ktorý zorganizoval a úspešne zavŕšil prakticky od jeho pracovného stola /1977/.

Juraj Fojtík bol dobrým archivárom a neúnavným vedeckým pracovníkom, ktorý ostane dlho zapísaný do vedomia každého s kým sa stretol. Zanechal po sebe úctyhodné dielo, ktorým prispel k rozvoju slovenskej historiografie na úseku regionálnych dejín, dejín hospodárstva, kultúry, pomocných vied historických a archivistiky

Terézia Féderová

Z našich archívov:

Žúpný úrad v Košiciach vydal 28. februára 1927 obežník pre všetky okresné úrady:

„Dľa došlých sem zpráv množia sa v poslednej dobe stále sťažnosti na mravné chovanie mládeže nižšie 16 rokov mimo školy a vzrásta nebezpečie mravnej zkaze mládeže, na mnohých miestach nie len že je trpené, ale zrovna lákaná útla školská mládež do krčiem, a privýka telu a duchu zároveň zhubnému alkoholu. Tiež sa často stáva, že školská a dospeljšia mládež až po ponoci sa túla a v noci do hospody sa vedie, že so sebou sa berie tancieren, na komedie atď., kde deti nič dobrého vidieť nemôžu a kde im morálne krátkozraké rodičia často ešte liehové nápoje piť dávajú. Nezriedka tiež vidieť deti zo škôl ľudových jak cigarete fajčia. Za príčinou tejto vážnej sťažnosti dôrazne upozorňujem tamojší úrad, aby vanoval v plnej miere povinnú pečlivosť výchove mládeže a dozeral zostrenou pozornosťou k chovaniu sa školských dietok mimo školy, nech sú dozorské orgány školské v snahe odstrániť tieto smutné zlovydavy nie len tamojším úradom, ale aj podriadenými orgánmi čo navydatnejšie podporované, poťažne pri využití všetkých - zákonom a nariadeniami poťažne štatútmi prípustných prostriedkov bola mládež nižšie 16 rokov v živote mimoškolskom pred mravnou zkazou a upadkom ochranená.“

Milena Ostrolucká

Redakčná rada: V. Nováková, L. Vrteľ, J. Hanus, Z. Kollárová, I. Graus,
V. Hrtánková, V. Morišová

Technická úprava: ŠOKA v Šali, J. Benciová

Náklad: 350 ks

Povolilo : MK SR 1472/96